

Profundo

economisch onderzoek

Jaarverslag 2010

Over Profundo

Met goed onderbouwd onderzoek en advies ondersteunt Profundo initiatieven die duurzaamheid en sociale rechtvaardigheid bevorderen. We werken voor maatschappelijke organisaties, bedrijven, media en overheidsinstellingen. We onderzoeken financiële- en handelsstromen, ontwikkelen en beoordelen MVO-beleid, geven strategisch advies en trainingen en we analyseren beleggingsportefeuilles en grondstofketens.

Teerzanden

Investeren in klimaatverandering?

Nu conventionele olie- en gasreserves steeds moeilijker te winnen zijn, richten oliemaatschappijen zich meer op alternatieve bronnen zoals teerzanden. Deze productiemethode resulteert echter in een enorme kaalslag, een hogere uitstoot van broeikasgassen en veel watervervuiling.
Willen banken en pensioenfondsen deze ontwikkeling financieren? Voor Greenpeace Duitsland en Greenpeace Zwitserland onderzochten we de financiering van teerzandbedrijven door respectievelijk Duitse banken en Zwitserse banken, terwijl voor Milieudefensie de investeringen van Nederlandse pensioenfondsen in deze bedrijven werden geanalyseerd. Het voorbeeld van teerzanden toont aan dat pensioenfondsen hun verantwoordelijkheid moeten nemen met betrekking tot klimaatverandering. Voor Oxfam Novib schreven we een notitie over hoe pensioenfondsen betrokken zijn bij klimaatverandering en welke opties ze hebben om bij te dragen aan de transitie naar een meer duurzame economie.

Ontginning van teerzanden in Canada
foto: Jiri Rezac | Greenpeace

Steenkool

Investeringen richting duurzame energie

Om de opwarming van de aarde te beperken moeten de investeringen in de elektriciteitssector grotendeels gericht zijn op duurzame energie. Nog steeds trekken veel elektriciteitsbedrijven financiering aan voor nieuwe kolencentrales.
Voor Greenpeace Australië onderzocht Profundo de kredietportfolio's van vier grote Australische banken die de afgelopen vijf jaar samen jaar meer dan US$ 5 miljard hebben geïnvesteerd in kolenmijnen en kolencentrales, tegenover investeringen van US$ 0,8 miljard in hernieuwbare energie. Het rapport zorgde voor een felle discussie in Australië.
Ook onderzochten we voor het Netwerk Vlaanderen de investeringen van Belgische banken in kolenmijnbouw en -centrales en keken we voor BankTrack naar het financieringstekort van de Kusile en Medupi kolencentrales in Zuid-Afrika.
Voor het Growald Family Fund en het Rockefeller Brothers Fund uit de VS deden we een omvangrijk onderzoek naar de belangrijkste financiers van steenkoolmijnen en -centrales in de grootste wereldregio's. Deze analyse leverde verschillende campagnemogelijkheden op om investeringen richting duurzame energie te sturen.
Tenslotte berekenden we voor de Eerlijke Bankwijzer de investeringen van Nederlandse banken in hernieuwbare elektriciteit als percentage van hun totale investeringen in de elektriciteitssector. Dit onderzoek zal over twee jaar worden herhaald om te beoordelen of Nederlandse banken kiezen voor duurzame energie.

Pensioenfondsen en verzekeraars

Focus op de rol van dienstverleners

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) en Profundo ontwikkelden een nieuwe methode voor de jaarlijkse benchmarks van het verantwoordelijke beleggingsbeleid van 29 verzekeringsmaatschappijen en 60 pensioenfondsen in Nederland. Alle beleggingsvormen en instrumenten voor verantwoord beleggen worden nu apart beoordeeld.
De benchmarks onderstrepen het belang voor pensioenfondsen en verzekeraars om goede instrumenten voor verantwoord beleggen in te zetten. Omdat vermogensbeheerders, onderzoeksbureaus en andere dienstverleners daarbij een cruciale rol spelen, ontwikkelden VBDO en Profundo een handboek. Dit biedt profielen van vermogensbeheerders en andere dienstverleners en heeft tot doel om beleggers meer inzicht te geven in de dynamiek van het samenwerkingsproces met deze dienstverleners.

Controversiële wapens

Van clustermunitie tot kernwapens

Een clusterbom verspreidt een groot aantal submunities over een groot gebied, wat vaak veel burgerslachtoffers kost. Aangezien niet alle submunitie meteen ontploft, vallen er wereldwijd jaarlijks nog 15 tot 20 duizend doden en gewonden waar conflicten reeds zijn beëindigd.
In augustus 2010 is het *Verdrag inzake Clustermunitie* in werking getreden, dat alle gebruik, doorvoer, opslag en productie van clustermunitie verbiedt. Hoewel investeren in producenten van clustermunitie niet verboden is, wordt het steeds meer omstreden. Uit een nieuwe studie voor IKV Pax Christi en Netwerk Vlaanderen blijkt dat steeds meer banken en pensioenfondsen investeringen in clustermunitie vermijden. Toch vonden we nog 146 financiële instellingen uit 15 verschillende landen die fors investeren in zeven producenten van clustermunitie, bij elkaar voor US$ 43 miljard.
Sinds het tv-programma Zembla, aan de hand van Profundo-onderzoek, de Nederlandse pensioensector in 2007 wakker schudde zijn alle Nederlandse banken en pensioenfondsen gestopt met investeren in clustermunitie. Dit bleek uit een nieuw Profundo-rapport voor IKV Pax Christi. Voor het programma Uitgesproken Vara lieten we echter óók zien dat sommige Nederlandse pensioenfondsen nog steeds investeren in producenten van kernwapens, terwijl anderen ook hiermee zijn gestopt. Na de uitzending lieten meer pensioenfondsen weten dat ze ook deze investeringen zullen stoppen.
De Duitse financiële sector loopt hierbij nog een stap achter. Twee rapporten voor Urgewald toonden aan dat veel Duitse financiële instellingen nog steeds massaal investeren in producenten van clustermunitie en kernwapens. Voor het Duitse tv-programma WDR Monitor keken we specifiek naar investeringen in clustermunitie door Riesterfondsen: particuliere pensioenregelingen die fiscaal worden ondersteund door de Duitse overheid. In reactie hierop kondigde de grote verzekeraar Allianz aan om investeringen in clustermunitie door Riesterfondsen stop te zetten.

Bosbouw

Meer investeringen in duurzame bosbouw

Hoe kunnen we de vraag naar investeringen voor duurzame bosbouw in tropische regio's laten aansluiten op het risicoprofiel en andere randvoorwaarden die door banken, pensioenfondsen en beleggers worden gesteld?
Rond deze vraag werd het eerste *Investment in Sustainable Forestry* congres georganiseerd in november 2010. Vijf in tropische regio's actieve bosbouwbedrijven zetten hun projecten en financieringsbehoeften uiteen, waarna vijf financiële instellingen duidelijk maakten hoe zij investeringen in de bosbouwsector beoordelen.
Het congres, dat tot doel had de twee werelden met elkaar in aanraking te brengen, werd georganiseerd door FSC Nederland in samenwerking met FORM International en de VBDO. Profundo hielp met samenstellen van het programma en het vinden van sprekers. Meer congressen volgen.

Dr. David Brand van New Forests
foto: Peter Smith

Kernreactoren

Hebben we ze echt nodig?

Kernreactoren kennen hoge veiligheidsrisico's en een onopgelost afvalprobleem. Toch worden ze veel gebruikt voor energie-opwekking en ook voor medische toepassingen.
De productie van medische isotopen is wereldwijd afhankelijk van vijf kernreactoren. De oude Nederlandse reactor wil men nu vervangen door de Pallas hogefluxreactor. In een literatuurstudie voor Greenpeace Nederland liet Profundo zien dat er interessante alternatieven beschikbaar zijn. De tijd benodigd om deze commercieel toepasbaar te maken zou gelijk zijn aan de bouwtijd van een nieuwe reactor.
Voor Greenpeace International, Urgewald en andere organisaties, onderzocht Profundo welke banken hebben geïnvesteerd in alle stadia van de nucleaire keten: mijnbouw, verrijking, bouw en de opwekking van elektriciteit. Op de website Nuclearbanks.org is nu een rangschikking beschikbaar van alle banken wereldwijd die investeren in kernenergie. Urgewald maakte er een zeer succesvolle gids mee, die Duitse consumenten helpt als ze willen overstappen naar een niet-nucleaire bank.

Kleding

Hoe banken arbeid monitoren

Acht van de elf grootste banken in Nederland houden niet voldoende toezicht op arbeidsomstandigheden in de kledingindustrie. De kledingproducenten en retailers die zij financieren lopen grote risico's betrokken te zijn bij schendingen van arbeidsrechten in hun toeleveringsketen.
Volgens de Eerlijke Bankwijzer moeten banken duidelijke afspraken over arbeidsomstandigheden in de keten vastleggen met de bedrijven waarin zij investeren. Deze afspraken moeten worden gemonitord om te voorkomen dat er wordt geïnvesteerd in bedrijven die slechte praktijken laten voortduren. Onderzoek van Profundo toonde aan dat veel banken dit onderwerp wel bespreken met hun klanten in de kledingindustrie, maar dat ze vaak geen duidelijke afspraken vastleggen en monitoren.

Colofon

Tekst
Profundo

Lay-out
EasyMIND

Druk
Raddraaier, Amsterdam

Paper
FSC Mixed Sources
(SCS-COC-00652-DC)

FSC

Radarweg 60 ▪ 1043 NT Amsterdam ▪ Nederland ▪ +31 (0)20 8208320
www.profundo.nl ▪ profundo@profundo.nl

Biobrandstoffen
Oplossing blijkt een probleem

In veel landen worden biobrandstoffen beschouwd als een klimaatvriendelijk alternatief voor fossiele brandstoffen. Dit veroorzaakt echter een sterke vraag naar grondstoffen als palmolie, soja en suikerriet. Voor lokale gemeenschappen en de biodiversiteit is deze ontwikkeling bedreigend.

Voor WWF VS hebben we investeringen in biobrandstoffen in vier landen geanalyseerd en lobby- en campagne-opties geïdentificeerd. Samen met het Center for International Forestry Research (CIFOR) en de Yale School of Forestry and Environmental Studies, bracht Profundo de handel en investeringen in (grondstoffen voor) biobrandstoffen in kaart voor twintig landen in Azië, Afrika en Latijns-Amerika. Financieringstrends en de rollen van verschillende actorgroepen werden geanalyseerd. Ook werden beleidsmogelijkheden geïnventariseerd om investeringen in een meer duurzame richting te sturen, waardoor de toegevoegde waarde van biobrandstofproductie in ontwikkelingslanden toeneemt en de negatieve effecten worden geminimaliseerd. Aanbevelingen hiervoor presenteerden we tijdens de klimaatconferentie in Cancún.

Land grabbing
Beleggers spelen een grote rol

In de afgelopen jaren kopen bedrijven steeds vaker grote stukken grond in het buitenland, vaak meer dan 10.000 hectare, om landbouwgrondstoffen voor de internationale markt te verbouwen. Omdat ze de voedselzekerheid en de rurale economie bedreigen, wordt vaak over 'landgrabbing' gesproken.

Profundo onderzocht voor FIAN Deutschland welke mogelijkheden Duitse investeerders krijgen aangeboden om te investeren in 'landgrabbing'. Deutsche Bank biedt bijvoorbeeld acht beleggingsfondsen aan die bij elkaar meer dan € 263 miljoen hebben geïnvesteerd in bedrijven die momenteel hun areaal aan het uitbreiden zijn. De bank biedt ook verschillende private equity fondsen aan die rechtstreeks in land investeren. Deze onderzoeksbevindingen zijn uitgezonden door SWR.

Naar aanleiding van een onderzoek voor onderzoeksinstituut LEI-WUR concludeerde Profundo dat ook Nederlandse banken en pensioenfondsen in 'landgrabbing' investeren. Verder deden we voor WWF UK en WWF Frankrijk onderzoek naar investeringen in het Congo Basin, met name naar de rol van respectievelijk Chinese en Franse banken.

Palmolie
Nederland groot in import en doorvoer

Uitbreiding van palmolieplantages leidt tot verlies van tropische bossen en bedreigt daardoor biodiversiteit en lokale leefomgevingen. Nederland is een grote importeur van palmolie, goed voor 6% van de wereldwijde vraag. Maar het grootste deel van de palmolie en palmpitolie wordt na raffinage direct weer geëxporteerd.

Voor het WNF deed Profundo onderzoek naar de Nederlandse sectoren die betrokken zijn bij de handel en verwerking van palmolie in de diverse tussen- en eindproducten. Bijna al het palmpitmeel wordt verwerkt tot veevoeder. Palmolie en palmpitolie worden gebruikt voor levensmiddelen zoals margarine, bakkerijproducten en chips. Technische producten, zoals zeep en biodiesel, zijn ook belangrijk. De grote spelers in deze sectoren zijn beschreven en hun gebruik van gecertificeerde duurzame palmolie is in kaart gebracht. Voor het Palm Oil Monitoring Initiative onderzochten we de uitbreidingsactiviteiten van zes grote plantagebedrijven. Voor het Forest Peoples Programme analyseerden we de financiële betrokkenheid van de Jardine Matheson Groep bij de Zuidoost-Aziatische oliepalmsector.

Vee
Vermindering van de voetafdruk van vlees

De wereldwijde consumptie van vlees en andere dierlijke producten heeft een enorme impact op biodiversiteit, voedselzekerheid en klimaatverandering. Steeds grotere arealen zijn nodig zijn om grondstoffen voor veevoer, zoals soja te produceren. Vermindering van de voetafdruk van vlees is een enorme uitdaging.

Voor Friends of the Earth UK berekenden we hoeveel areaal nodig is in Brazilië en andere landen om de vlees- en soja-importen van het Verenigd Koninkrijk te produceren. Een soortgelijke methodologie werd gepresenteerd aan het Forest Footprint Disclosure project. En voor Greenpeace Nederland onderzochten we welke bedrijven betrokken zijn bij de Nederlandse invoer van vlees uit Brazilië.

Kippen bij een voederbak
foto: Oleg Kruglov | Dreamstime.com

Mijnbouw
Lokale impacts verbeteren

Het delven van waardevolle grondstoffen in Afrika, Azië en Latijns-Amerika brengt vaak meer ellende dan welvaart voor de lokale bevolking en het milieu. Lokale gemeenschappen worden verdreven, water vervuild, arbeidsrechten geschonden en de winst verdwijnt grotendeels naar het buitenland. Nationale wetgeving is vaak te zwak om dit te voorkomen en internationale normen en initiatieven zijn niet in staat om deze problemen aan te pakken.

De activiteiten van het Franse bedrijf Areva, dat in de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR) uranium wint, creëren bijvoorbeeld zeer ernstige sociale en ecologische problemen die de lokale overheid niet kan aanpakken. Profundo deed daarom voor NiZA onderzoek naar de beleidscontext waarin Areva opereert en naar de buitenlandse afnemers en financiers van Areva, wat resulteerde in specifieke lobby-aanbevelingen.

Kleinere onderzoeksprojecten richtten zich op de financiering van mijnbouwbedrijven die gelijksoortige problemen veroorzaken: Ramu Nickel en Barrick Gold in Papoea Nieuw Guinea (PNG), Archipelago Resources in Indonesië en Vedanta Resources in India.

En verder...

Voor de website BankSecrets.eu onderzochten we de financiering van bedrijven die betrokken zijn bij schendingen van mensenrechten, wapenproductie en milieuvervuiling *** Voor Ground Works analyseerden we de financiering van staalbedrijf Arcelor-Mittal *** De uitbreiding van Asia Pulp & Paper in het buitenland werd onderzocht voor WWF VS *** Profundo droeg bij aan een BankTrack training over 'Dodgy Deals' en trainde, samen met Aidenviroment, het NiZA in onderzoeksmethoden *** Voor de Wilderness Society onderzochten we de financiering van het Browse LNG-project in Australië en voor Friends of the Earth VS de financiering van de Medicine Bow centrale die kolen omzet naar vloeibare brandstoffen.

Verantwoord bankieren
Meer beleid, maar nog steeds te vaag

Sinds 2007 hebben meer grote internationale banken een beleid ontwikkeld dat sociale- en milieuvoorwaarden stelt aan hun investeringen. Maar nog veel te vaak is dit beleid niet publiekelijk beschikbaar, ontbreken duidelijke criteria en gaan banken nauwelijks verplichtingen aan.

Dit zijn de belangrijkste bevindingen van *Close the Gap*, een uitgebreid onderzoek van Profundo voor BankTrack naar de kwaliteit van het krediet- en investeringsbeleid van grote internationale banken. Per bank is het beleid voor zeven belangrijke sectoren en negen duurzaamheidsissues gescoord, naast de prestaties van de bank inzake transparantie en verantwoording. Op Banktrack.org zijn nu de beleidsscores voor 95 banken te vinden.

Een vergelijkbaar project is de Eerlijke Bankwijzer, waarin Oxfam Novib, Milieudefensie, Amnesty International, de Dierenbescherming en FNV Mondiaal samenwerken. De website Eerlijkebankwijzer.nl vergelijkt het beleid van de 11 grootste banken in Nederland op acht sectoren en tien duurzaamheidsvraagstukken. In 2010 zijn ook de onderwerpen dierenwelzijn en bonussen toegevoegd aan de Eerlijke Bankwijzer en zijn de beleidsscores elk kwartaal herzien. Hoewel de meeste banken hun beleid hebben verbeterd, blijft er nog veel werk aan de winkel. En omdat uitvoering van beleid in de praktijk het allerbelangrijkst is, werden er in 2010 twee praktijkstudies gedaan naar elektriciteit en arbeidsrechten.

Dammen
Vóór de overstroming

Grootschalige waterkrachtprojecten zetten grote natuurgebieden onder water, terwijl achter de dam valleien verdoren. Dorpen worden gedwongen verplaatst, landbouwgronden verdwijnen en de bestaansmogelijkheden van velen worden bedreigd.

Voor WWF Greater Mekong, onderzocht Profundo daarom welke financiële instellingen van plan zijn om te investeren in dammen in de Mekong rivier in Zuidoost-Azië en op welke manieren zij effectief beïnvloed kunnen worden. Soortgelijk onderzoek werd uitgevoerd voor International Rivers voor de financiering van de Belo Monte dam in Brazilië en voor Natural Resources Defense Council voor de HidroAysén dam in Chili.

Overheidsregulering
Verplichten tot Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Voor het Nederlandse MVO Platform beschreef Profundo samen met Wolf mogelijkheden voor overheidsregelgeving op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

Een van de opties, een steunfonds voor buitenlandse belanghebbenden die Nederlandse bedrijven aansprakelijk willen stellen voor schending van mensenrechten of milieunormen, werd overgenomen door de Tweede Kamer. Andere opties zullen verder worden uitgewerkt in 2011.

Opties om duurzaamheidscriteria op te nemen in financiële regulering werden samen met SOMO verkend voor Friends of the Earth Europe. De uitkomsten worden gebruikt om te lobbyen in het Europees Parlement en bij het Basel Committee on Banking Supervision.

Dierenwelzijn
Opnemen in MVO-normen

Het welzijn van dieren komt nauwelijks aan bod in het publieke debat over maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Opname van dit onderwerp in internationale MVO-normen zou meer bedrijven stimuleren om het serieus te nemen.

In 2010 heeft het Global Reporting Initiative indicatoren voor het rapporteren over dierenwelzijn opgenomen in het *Food Sector Supplement*. Ook ISO 26000 gaf het onderwerp een plek in haar principes voor ethisch gedrag. Voor WSPA Nederland evalueerde Profundo 18 andere MVO-normen en werden strategieën ontworpen om dierenwelzijn hierin te integreren. Speciale aandacht kregen de OESO-Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, die in 2010 en 2011 worden herzien.

Mensenrechten
Banken en bedrijven kunnen betrokken zijn

In juni liet het tv-programma Zembla de milieu- en sociale catastrofe zien die is veroorzaakt door decennia van olieproductie door Shell en andere bedrijven in de Niger Delta. Een ooggetuigenverslag van olielekken, het affakkelen van gas, vervuilde landbouwgronden en viswateren, en geëscaleerde conflicten.

Voor Shell blijft Nigeria echter zeer winstgevend. Op basis van Profundo-berekeningen liet Zembla zien dat de Nigeriaanse activiteiten een jaarlijkse winst van US $ 1,8 miljard opleveren, gelijk aan 7,3% van de wereldwijde winst van Shell. Naar aanleiding van de documentaire organiseerde de Tweede Kamer een hoorzitting over de activiteiten van Shell in Nigeria.

Voor de Zwitserse organisatie Berne Declaration identificeerde Profundo 78 bedrijven - waaronder Shell - die betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen en die worden gefinancierd door de Zwitserse banken UBS en Credit Suisse. Dit onderzoek, gepresenteerd op Bankenundmenschenrechte.ch, stimuleerde Credit Suisse om een mensenrechtenbeleid op te stellen.

Bedrijven die handel drijven met de Israëlische nederzettingen in bezet Palestijns gebied zijn ook indirect betrokken bij het schenden van mensenrechten. Nieuw onderzoek voor United Civilians for Peace liet zien dat acht Nederlandse bedrijven nog steeds economische banden met de nederzettingen hebben.

Radarweg 60 ▪ 1043 NT Amsterdam ▪ Nederland ▪ +31 (0)20 8208320
www.profundo.nl ▪ profundo@profundo.nl